

МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ

Державна установа «Центральний методичний кабінет
підготовки молодших спеціалістів» МОЗ України

ПОГОДЖЕНО

Директор Державної установи
«Центральний методичний кабінет
підготовки молодших спеціалістів
МОЗ України»
 Т.І. Чернишенко

ЗАТВЕРДЖУЮ

Заступник Директора Департаменту
кадрової політики, освіти, науки
та запобігання корупції МОЗ
України
 О.П. Волосовець

ГЕРОНТОЛОГІЯ, ГЕРІАТРІЯ ТА ПАЛІАТИВНА МЕДИЦИНА

ПРОГРАМА

для вищих медичних (фармацевтичних) навчальних закладів
І—ІІІ рівнів акредитації за спеціальністю
5.12010101 «Лікувальна справа»

Київ
2011

ГЕРОНТОЛОГІЯ, ГЕРІАТРІЯ ТА ПАЛІАТИВНА МЕДИЦИНА

Укладачі:

І.Ю. Андрієвський — канд. мед. наук, викладач-методист, викладач вищої категорії, директор Вінницького медичного коледжу ім. акад. Д.К. Заболотного, заслужений лікар України;
Г.Б. Кучанська — викладач вищої категорії Вінницького медичного коледжу ім. акад. Д.К. Заболотного.

Програму розглянуто і схвалено на засіданні предметної (циклової) методичної комісії терапевтичних дисциплін Вінницького медичного коледжу ім. акад. Д.К. Заболотного (01 червня 2011 р., протокол № 10).

Програму розглянуто і схвалено опорною цикловою комісією терапії Івано-Франківського медичного коледжу (31 жовтня 2011 р., протокол № 1).

Рецензенти:

А.Ф. Гуменюк — канд. мед. наук, доцент кафедри внутрішньої медицини медичного факультету № 2 Вінницького національного медичного університету імені М.І. Пирогова;
В.М. Буряк — лікар вищої категорії, завідувач геріатричного відділення Вінницької міської клінічної лікарні № 3.

© МОЗ України, 2011

© ВСВ “Медицина”, 2011

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

В Україні, як і в багатьох країнах світу, спостерігається швидкий темп старіння населення, збільшується частка людей пенсійного віку. Це стало державною проблемою, для вирішення якої потрібен комплексний підхід. Перед медициною та освітою постало завдання підготовки спеціалістів, які добре володіють знаннями про особливості психології людей літнього та старечого віку, фізіологічні вікові зміни в організмі, що старіє, перебіг у них захворювань різних органів і систем, надання невідкладної допомоги в разі виникнення ускладнень, методи профілактики цих захворювань, основні принципи фармакотерапії, вміння залучити самого пацієнта та його родину в процес одужання, навчання пацієнта літнього віку та його родини елементам догляду в домашніх умовах, у тому числі за тяжкохворими безнадійними пацієнтами.

Паліативна допомога в сучасному розумінні розглядається як комплексна система заходів медичного, соціального, духовного та психологічного характеру, спрямованих на всебічну підтримку хворого у випадку, коли хвороба не піддається лікуванню. Її метою передусім є полегшення фізичного стану хворого — подолання болю й усунення інших негативних проявів хвороби (лікування симптомів), підтримка його духовного та емоційного стану, а також сприяння підвищенню якості життя хворого та його оточення. Серед проблем, що постають в Україні у зв'язку зі створенням і впровадженням системи паліативної допомоги, ключове місце посідають проблеми світоглядно-ціннісного та духовного характеру, які стосуються осмислення паліативної допомоги як такої, її місця та ролі в сучасній медицині та в суспільстві в цілому, змісту та конкретних форм організації паліативної допомоги, а також ставлення суспільства до невилкованих вмираючих хворих. Паліативна допомога може знайти своє смислове та функціональне завершення лише за умови поєднання медичних, духовних, соціальних і психологічних заходів, коли кожна окрема складова допомоги буде розглядатися як передумова та засіб здійснення інших, а всі вони разом будуть слугувати зменшенню страждань хворого, поліпшенню його тілесного та душевного стану та сприяти духовно осмисленому та гідному завершенню людського свого земного шляху. Зокрема мають бути створені можливості та умови співпраці священників чи інших осіб, які надають хворому духовну допомогу, з медичним персоналом, соціальними працівниками та іншими особами, що безпосередньо опікуються хворим. Така співпраця повинна мати взаємно узгоджений, установлений і регламентований характер, передбачати обізнаність медичного персоналу, соціальних працівників та інших осіб, які надають допомогу хворому, зі змістом духовної опіки та її заходами.

Навчальну програму з дисципліни “Геронтологія, геріатрія та паліативна медицина” складено для вищих медичних (фармацевтичних) навчальних закладів I—III рівнів акредитації за спеціальністю 5.12010101 “Лікувальна справа” відповідно до складових галузевих стандартів вищої освіти — ОКХ і ОПП, затверджених МОН України і МОЗ України в 2011 р., та навчальних планів 2011 р.

За навчальним планом на вивчення дисципліни “Геронтологія, геріатрія та паліативна медицина” виділено 54 год, з яких лекцій — 10, практичних занять — 20, самостійної позааудиторної роботи студентів — 24.

Мета дисципліни — вивчити особливості перебігу захворювань, догляду пацієнтів літнього та старечого віку, особливості паліативної допомоги за такою послідовністю:

1. Вікові фізіологічні зміни в органах і системах у пацієнтів літнього та старечого віку.
2. Визначення захворювань. Етіологія.
3. Класифікація за клінічними проявами, перебігом, стадіями, активністю патологічного процесу, ускладненнями та ін.
4. Особливості клінічної картини, діагностики захворювань у пацієнтів літнього та старечого віку.
5. Надання невідкладної допомоги в разі виникнення гострих станів згідно з протоколами (наказ МОЗ України від 17.01.2005 р. № 24 “Про затвердження протоколів надання медичної допомоги за спеціальністю “Медицина невідкладних станів”).
6. Лікування, профілактика хвороб і хронічних ускладнень у людей літнього віку.
7. Особливості догляду при різних захворюваннях у пацієнтів літнього та старечого віку, у тому числі за безнадійно хворими.

“Геронтологія, геріатрія та паліативна медицина” як навчальна дисципліна ґрунтується на вивченні студентами таких дисциплін: “Анатомія людини”, “Фізіологія”, “Мікробіологія”, “Фармакологія та медична рецептура”, “Догляд за хворими” та “Медична маніпуляційна техніка”, “Основи загальної та медичної психології”, “Основи екології та профілактичної медицини”; інтегрується з такими дисциплінами: “Внутрішня медицина”, “Хірургія”, “Інфектологія”, “Онкологія”, “Дерматологія та венерологія”, “Отоларингологія”, “Неврологія”, “Психіатрія та наркологія”, “Охорона праці в геріатричних закладах” тощо.

Види навчальних занять:

- лекції;
- навчальна практика під керівництвом викладача;
- підсумкове заняття;
- самостійна позааудиторна (індивідуальна) робота студентів.

Теми лекцій розкривають основи геронтології та геріатрії, етіологію, класифікацію, особливості клінічної картини, діагностики, розвитку ускладнень (гострих, хронічних), лікування, профілактику, особливості догляду та опіки над пацієнтами.

На навчальній практиці студенти працюють під керівництвом викладача. Їм надаються комплекти роздаткового матеріалу, який забезпечує мотивацію, пізнавальний та професійний інтерес. Проводять обстеження тематичних пацієнтів (суб’єктивне, об’єктивне), роблять висновки, ознайомлюються з медичною картою пацієнта. Розв’язують ситуаційні завдання, що сприяє розвитку клінічного мислення, удосконалюють практичні навички з догляду за пацієнтами літнього та старечого віку.

Самостійна позааудиторна робота студентів спрямована на самостійний пошук тематичної літератури, самостійне вивчення окремих тем навчальної програми, виконання індивідуальних завдань викладача. Завсосна тем контролюється на практичних заняттях. Для визначення рівня підготовки студентів застосовуються комп’ютерне тестування, розв’язування ситуаційних завдань, ділові ігри, контроль виконання практичних навичок відповідно до алгоритму тощо.

Предметна (циклова) комісія має право вносити зміни до навчальної програми обсягом до 15 % залежно від організаційних і технічних можливостей, різних науково-дослідницьких напрямів, екологічних особливостей регіону, але відповідно до кінцевих цілей освітньо-кваліфікаційної характеристики (ОКХ) і освітньо-професійної програми (ОПП) за фахом підготовки та навчальними планами.

Після вивчення дисципліни **студенти повинні знати:**

- основи геронтології та геріатрії, значення паліативної медицини;
- вікові анатомо-фізіологічні зміни, що відбуваються в органах і системах у осіб літнього і старечого віку;
- особливості клінічних проявів захворювань і гострих станів у літньому та старечому віці;
- правила обстеження (суб’єктивного, об’єктивного), підготовки до різних видів обстежень пацієнтів літнього та старечого віку;
- чинні накази МОЗ України й інструктивні листи.

Студенти повинні вміти:

- забезпечувати лікувально-охоронний, санітарно-протиепідемічний режим у структурних підрозділах лікувально-профілактичних і соціальних закладах із надання геріатричної допомоги особам літнього та старечого віку;
- проводити обстеження (суб’єктивне, об’єктивне) пацієнтів літнього та старечого віку;
- передбачати можливий розвиток ускладнень та вміти надавати невідкладну допомогу;
- проводити підготовку пацієнтів до різних методів дослідження (рентгенологічного, ендоскопічного, УЗД, томографії та ін.);
- збирати біологічний матеріал для лабораторних досліджень;
- здійснювати спостереження, моніторингу стану окремих органів і систем;
- здійснювати догляд, опіку над пацієнтами літнього та старечого віку та безнадійно хворими;
- вести медичну документацію;
- надавати долікарську та невідкладну допомогу при гострих станах згідно з протоколами (наказ МОЗ України від 17.01.2005 р. № 24 “Про затвердження протоколів надання медичної допомоги за спеціальністю “Медицина невідкладних станів”);
- проводити санітарно-освітню роботу серед населення з питань профілактичної медицини, пропаганди здорового способу життя, спрямованих на подовження життя та профілактику розвитку захворювань.

Студенти мають бути поінформовані про:

- структуру захворювань населення України в літньому та старечому віці;
- сучасні теорії старіння;
- принципи ООН щодо людей літнього віку;
- організацію геріатричної служби в Україні;
- теорії довголіття, роль медичних працівників у їх реалізації;
- особливості перебігу хвороб у літньому та старечому віці;
- застосування лікарських засобів у пацієнтів літнього та старечого віку, особливості їх фармакодинаміки, геропротекторів;
- правила техніки безпеки під час роботи в геріатричних закладах.

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

№ з/п	Тема	Кількість годин			
		Загальний обсяг	Лекції	Навчальна практика під керівництвом викладача	Самостійна робота
1	Основи геронтології та гериатрії. Основні завдання гериатричної допомоги в Україні. Особливості догляду за пацієнтами літнього віку, які перебувають на ліжковому режимі, та безнадійно хворими, роль фельдшера в його здійсненні	8	2	2	4
2	Особливості перебігу захворювань системи органів кровообігу в осіб літнього та старечого віку	10	2	4	4
3	Особливості перебігу захворювань органів дихання і травлення у пацієнтів літнього та старечого віку	8	2	4	2
4	Особливості перебігу захворювань нирок і сечових шляхів та системи крові у пацієнтів літнього та старечого віку	8	2	2	4
5	Особливості перебігу захворювань ендокринної системи та опорно-рухового апарату у пацієнтів літнього та старечого віку	10	2	4	4
6	Особливості перебігу захворювань нервової системи, розладів психіки, порушення органів зору, слуху, шкіри у пацієнтів літнього та старечого віку	8		4	4
7	Охорона праці в гериатричних закладах	2			2
	Усього	54	10	20	24

Примітка. Години для самостійної роботи студентів розподіляють за темами циклової методичної комісії навчальних закладів.

САМОСТІЙНА РОБОТА

№ з/п	Тема	Кількість годин
1	Основи геронтології та гериатрії. Основні завдання гериатричної допомоги в Україні. Особливості догляду за пацієнтами літнього віку, які перебувають на ліжковому режимі, та безнадійно хворими, роль фельдшера в його здійсненні	4
2	Особливості перебігу захворювань системи органів кровообігу в осіб літнього та старечого віку	4
3	Особливості перебігу захворювань органів дихання і травлення у пацієнтів літнього та старечого віку	2
4	Особливості перебігу захворювань нирок, сечових шляхів і системи крові у пацієнтів літнього та старечого віку	4
5	Особливості перебігу захворювань ендокринної системи та опорно-рухового апарату в пацієнтів літнього та старечого віку	4
6	Особливості перебігу захворювань нервової системи, розладів психіки, порушень органів зору, слуху, шкіри у пацієнтів літнього та старечого віку	4
7	Основи охорони праці. Охорона праці в гериатричних закладах	2
	Усього	24

ЗМІСТ

Тема 1. Основи геронтології та гериатрії. Основні завдання гериатричної допомоги в Україні. Особливості догляду за пацієнтами літнього віку, які перебувають на ліжковому режимі, та безнадійно хворими, роль фельдшера в його здійсненні

ЛЕКЦІЯ

Розвиток геронтології як науки, її завдання. Внесок С. Боткіна, Л. Дворецького, Л. Лазебника, І. Мечнікова, зокрема українських учених — М. Амосова, О. Богомольця, М. Стражеска, В. Образцова, В. Фролькіса, Д. Чеботарьова — в розвиток геронтології. Теорії довголіття. Основні розділи геронтології — біологія старіння, гериатрія, соціальна геронтологія тощо. Біологія старіння. Види старіння (природне, або фізіологічне), сповільнене (ретардоване), патологічне (прискорене), передчасне (прогерія). Старість як закономірний заключний період вікового розвитку людини. Уявлення про взаємозв'язок між процесами руйнування (старіння) та стабілізації (вітаукту) в старіючому організмі. Видова та індивідуальна тривалість життя людини. Класифікація ВООЗ вікових періодів життя людини. Механізми старіння. Чинники ризику передчасного старіння. Критерії передчасного старіння. Календарний і біологічний вік людини, їх показники для визначення швидкості старіння. Профілактика прискореного старіння.

Соціальна геронтологія. Принципи ООН щодо людей літнього віку. Реалізація Резолюції Генеральної Асамблеї ООН щодо розроблення державних стратегій розвитку системи гериатричної допомоги населенню, програм ВООЗ "Здоров'я для усіх у XXI столітті", "Здоров'я літніх людей", "Домашня опіка", Міжгалузевої комплексної програми "Здоров'я нації" тощо.

Гериатрія як самостійна клінічна наука, її завдання. Поняття "старість" і хвороби літнього віку; уявлення про старість як загальнобіологічний процес, хвороби в старості, їх клінічні прояви (поліморбідність, атиповість, домінування хронічних процесів, зв'язок із зміною погоди та кліматичних чинників, порушенням харчування, тривалим вживанням ліків), перебіг тощо.

Паліативна допомога — комплексна система заходів медичного, соціального, духовного та психологічного характеру, спрямованих на всебічну підтримку хворого у випадку, коли хвороба не піддається лікуванню. Має на меті передусім полегшення фізичного стану хворого — подолання болю та усунення інших негативних проявів хвороби (лікування симптомів), підтримку його духовного та емоційного стану, а також намагається сприяти поліпшенню умов життя хворого та його оточення.

Форми організації гериатричної та паліативної допомоги пацієнтам літнього та старечого віку: позалікарняна (домашній стаціонар, його переваги, залучення працівників соціальної опіки, медичних сестер Товариства Червоного Хреста, працівників медико-соціальних агентій, волонтерів тощо); спеціалізовані гериатричні заклади: денний стаціонар при поліклініці, лікарні; гериатричний кабінет; гериатричні клініки, гериатричні палати та відділення догляду, хоспіс для безнадійно хворих, будинки-інтернати гериатричного типу тощо, їх оснащення засобами догляду.

Особливості догляду за пацієнтами літнього та старечого віку, безнадійно хворими: знання психологічних основ спілкування медичного працівника з пацієнтом, поняття емоційної та соціальної самотності, методики опитування, обстеження, створення безпечного лікарняного середовища, критеріїв підвищення якості життя пацієнта. Участь фельдшера у медикаментозному лікуванні гериатричного пацієнта: мінімізація дозування та кількості ліків (профілактика побічних, токсичних реакцій), використання адаптогенів, сходинової терапії тощо.

НАВЧАЛЬНА ПРАКТИКА ПІД КЕРІВНИЦТВОМ ВИКЛАДАЧА

Геріатричний кабінет поліклініки, геріатричне відділення, будинок-інтернат геріатричного типу. Хоспіс — структура, функціональні підрозділи, обладнання. Вимоги пожежної безпеки до територій, будівель, приміщень у лікувально-профілактичних закладах. Особливості роботи медичного працівника з догляду за пацієнтами літнього та старечого віку, які перебувають на ліжковому режимі, та безнадійно хворими, роль фельдшера в його здійсненні. Інструктажі з питань охорони праці, їх значення для безпечного лікарняного середовища. Відпрацювання методики збирання скарг, анамнезу, проведення об'єктивного обстеження пацієнтів, визначення стану здоров'я за отриманими показниками. Організація домашнього стаціонару.

Особливості спілкування фельдшера з пацієнтами літнього, старечого віку та особами, що їх оточують. Ведення медичної документації.

Практичні навички:

- збирання скарг, анамнезу в пацієнтів літнього та старечого віку за адаптованою схемою;
- організація домашнього стаціонару та геріатричного догляду за пацієнтами літнього та старечого віку;
- догляд за пацієнтами, які перебувають на ліжковому режимі, за безнадійно хворими (допомога пацієнту в здійсненні особистої гігієни, харчуванні, профілактика пролежнів тощо) ;
- володіння правилами прийому пацієнтів у геріатричному кабінеті поліклініки;
- заповнення паспортної частини амбулаторної картки пацієнта, медичної картки стаціонарного хворого, журналу реєстрації інструктажів з питань охорони праці.

САМОСТІЙНА РОБОТА

1. Розвиток геронтології як науки, її завдання. Внесок відомих вчених, зокрема українських, у розвиток геронтології.
2. Основні розділи геронтології.
3. Теорії довілліття.
4. Види старіння (природне, або фізіологічне), сповільнене (ретардоване), патологічне (прискорене), передчасне (прогерія).
5. Видова та індивідуальна тривалість життя людини. Класифікація ВООЗ вікових періодів життя людини.
6. Механізми старіння. Чинники ризику передчасного старіння. Критерії передчасного старіння.
7. Календарний і біологічний вік людини, їх показники для визначення швидкості старіння. Профілактика прискореного старіння.
8. Соціальна геронтологія. Принципи ООН щодо людей літнього віку.
9. Чинні нормативні документи щодо державної стратегії розвитку системи геріатричної допомоги населенню.
10. Геріатрія як самостійна клінічна наука, її завдання.
11. Паліативна допомога. Форми організації геріатричної та паліативної допомоги пацієнтам літнього та старечого віку.
12. Вимоги пожежної безпеки до територій, будівель, приміщень у лікувально-профілактичних закладах.
13. Інструктажі з питань охорони праці, їх значення для безпечного лікарняного середовища.
14. Особливості догляду за пацієнтами літнього та старечого віку, безнадійно хворими.

Тема 2. Особливості перебігу захворювань системи органів кровообігу в осіб літнього та старечого віку

ЛЕКЦІЯ

Вікові фізіологічні зміни серцево-судинної системи. Артеріальна гіпертензія (первинна, або есенціальна, і вторинна, або симптоматична) в літньому та старечому віці. Особливості перебігу, діагностики, лікування (принципи гіпотензивної терапії). Участь фельдшера в добовому моніторингу артеріального тиску (АТ). Профілактика ускладнень. Підходи до зниження АТ при кризах: гіпертонічному (неускладненому та ускладненому енцефало-, кардіопатією), гіпоангіотензивному. Аритмії. Визначення, етіологія, класифікація. Класифікація протиаритмічних засобів.

Атеросклероз, чинники ризику, профілактика. Ішемічна хвороба серця, недостатність кровообігу в літньому та старечому віці. Визначення, класифікація. Особливості перебігу, нападу стенокардії (еквіваленти нападу), інфаркту міокарда, хронічної недостатності кровообігу. Діагностика, лікування. Участь фельдшера в холтеровському моніторингу, ЕКГ з навантаженням, УЗД серця тощо. Медикаментозне лікування ІХС, недостатності кровообігу та супутньої патології в літньому та старечому віці. Особливості догляду та надання долікарської та невідкладної медичної допомоги пацієнтам літнього та старечого віку з гіпертензивним кризом, при раптовій смерті, за підозри на інфаркт міокарда, у разі погіршення серцевої діяльності, при гострому коронарному синдромі, гострому набряку легень/серцевій астмі, кардіогенному шоку. Профілактика ускладнень.

НАВЧАЛЬНА ПРАКТИКА ПІД КЕРІВНИЦТВОМ ВИКЛАДАЧА

Обстеження пацієнтів з атеросклерозом, артеріальною гіпертензією, ішемічною хворобою серця, недостатністю кровообігу, аритміями. Підготовка пацієнтів до лабораторних досліджень крові та інструментальних методів обстеження (холтеровського моніторингування, добового моніторингування АТ, ЕКГ із навантаженням, УЗД серця, рентгенографії органів грудної клітки тощо). Заходи безпеки під час експлуатації електроприладів. Пожежна безпека. Догляд за пацієнтами в умовах домашнього стаціонару/лікарні. Навчання пацієнта та осіб, яку його оточують, спостереженню за основними функціональними показниками організму, само- та взаємодогляду. Організація домашнього стаціонару.

Гострі кардіологічні стани: кризи при артеріальній гіпертензії, серцева астма, набряк легень, напад стенокардії, інфаркт міокарда, ортостатичний колапс, раптова зупинка серця, аритмії. Визначення, етіологія, класифікація, клінічна картина, діагностика, надання долікарської медичної допомоги вдома, невідкладної медичної допомоги в лікарні. Профілактика ускладнень. Виконання призначень лікаря.

Практичні навички:

- обстеження пацієнтів літнього та старечого віку із захворюваннями серцево-судинної системи;
- підготовка пацієнтів до загального клінічного та біохімічного аналізів крові;
- підготовка пацієнта до проби з фізичним навантаженням при ішемічній хворобі серця;
- асистування лікареві під час інструментальних обстежень геріатричного пацієнта (рентгенографії, УЗД серця, холтеровського моніторингування тощо);
- спостереження за основними функціональними показниками організму, зокрема доbove моніторингування АТ;
- виконання всіх видів маніпуляцій, передбачених для фаху "Лікувальна справа";
- організація домашнього стаціонару, навчання пацієнта та його оточення спостереженню за основними функціональними показниками організму, раціональному харчуванню, само- та взаємодогляду;
- догляд за пацієнтами з набряками;
- надання долікарської медичної допомоги вдома;
- надання невідкладної медичної допомоги в лікарні;
- ведення медичної документації.

САМОСТІЙНА РОБОТА

1. Вікові фізіологічні зміни серцево-судинної системи.
2. Артеріальна гіпертензія (первинна, або есенціальна, і вторинна, або симптоматична) в літньому та старечому віці. Особливості перебігу, діагностики, лікування (принципи гіпотензивної терапії).
3. Ускладнення артеріальної гіпертензії у літньому та старечому віці. Профілактика ускладнень.
4. Підходи до зниження АТ при кризах: гіпертонічному (неускладненому та ускладненому енцефало-, кардіопатією), гіпоангіотензивному.
5. Аритмії. Визначення, етіологія, класифікація. Класифікація протиаритмічних засобів.
6. Атеросклероз, чинники ризику, профілактика у пацієнтів літнього та старечого віку.
7. Ішемічна хвороба серця в літньому та старечому віці. Визначення, класифікація. Особливості перебігу, нападу стенокардії (еквіваленти нападу), інфаркту міокарда.
8. Недостатність кровообігу в літньому та старечому віці. Визначення, класифікація. Особливості перебігу хронічної недостатності кровообігу. Діагностика, лікування.
9. Медикаментозне лікування ішемічної хвороби серця, недостатності кровообігу та супутньої патології в літньому та старечому віці.
10. Особливості догляду та надання долікарської та невідкладної медичної допомоги пацієнтам літнього та старечого віку з гіпертензивним кризом, гострим набряком легень/серцевою астмою. Профілактика ускладнень.
11. Особливості догляду та надання долікарської та невідкладної медичної допомоги пацієнтам літнього та старечого віку при раптовій смерті, за підозри на інфаркт міокарда, при кардіогенному шоку. Профілактика ускладнень.
12. Заходи безпеки під час експлуатації електроприладів. Пожежна безпека.

Тема 3. Особливості перебігу захворювань органів дихання і травлення у пацієнтів літнього та старечого віку

ЛЕКЦІЯ

Вікові фізіологічні зміни, особливості захворювань органів дихання, їх перебіг в осіб літнього та старечого віку: бронхіт (гострий, хронічний), пневмонія, хронічні обструктивні захворювання легень (ХОЗЛ), рак легень. Визначення, етіологія, класифікація, клінічна картина, ускладнення, діагностика. Підходи до лікування: переваги лікування вдома, показання до госпіталізації, значення догляду. Участь фельдшера в медикаментозному лікуванні. Поняття про східникову антибактеріальну терапію, систему інгаляційної доставки препаратів у легені. Профілактика.

Вікові фізіологічні зміни та особливості захворювань органів травлення в осіб літнього та старечого віку: гастрит (гострий, хронічний типу А, В, С), рак шлунка, виразкова ("застаріла", "пізня", "стареча"), дивертикулярна, рефлюксогастроєзофагіальна, жовчокам'яна хвороби, ішемічна хвороба кишок (гостра та хронічна мезентеріальна ішемія), токсичний (медикаментозний) гепатит, цироз печінки. Визначення, етіологія, класифікація. Роль *Helicobacter pylori*, нераціонального харчування, надмірного вживання алкоголю, тривалого вживання ліків, супутньої патології у виникненні хвороб. Обстеження, діагностика, участь фельдшера у медикаментозному лікуванні, догляді. Роль фельдшера у профілактиці розвитку захворювань органів травлення, ускладнень.

НАВЧАЛЬНА ПРАКТИКА ПІД КЕРІВНИЦТВОМ ВИКЛАДАЧА

Обстеження пацієнтів літнього та старечого віку із захворюваннями органів дихання: бронхітом, пневмонією, ХОЗЛ, раком легень. Підготовка пацієнтів до лабораторних (харкотиння на загальний клінічний аналіз, атипної клітини, бактеріологічне дослідження, антибіограму) та інструментальних (рентгенографії, фібробронхоскопії, пікфлоуметрії, спірометрії тощо) методів обстеження. Догляд за пацієнтами в умовах домашнього стаціонару/лікарні: участь фельдшера в лікуванні, догляді, навчання пацієнта та його оточення само- та взаємодогляду, користуванню небулайзером, дозованим інгалятором, спейсером, дихальною гімнастикою (статичної, динамічної). Надання долікарської та невідкладної медичної допомоги при задиханні, ядузі, легеневої кровотечі.

Обстеження пацієнтів літнього та старечого віку з гастритом, раком шлунка, виразковою, рефлюксогастроєзофагіальною, дивертикулярною, жовчокам'яною хворобами, ішемічною хворобою кишок, гепатитом, цирозом печінки. Підготовка та взяття біологічного матеріалу для лабораторних досліджень, підготовка пацієнтів до інструментальних досліджень, особливо здійснення геріатричного догляду залежно від умов перебування пацієнта, виконання призначень лікаря. Надання долікарської та невідкладної медичної допомоги в разі шлунково-кишкової кровотечі, перфорації виразки та дивертикула, гострого живота, кровотечі із розширених вен стравоходу, блювання, закріпів. Профілактика зневоднення.

Практичні навички:

- обстеження пацієнтів літнього та старечого віку із захворюваннями органів дихання та травлення;
- підготовка пацієнта до загального та бактеріологічного дослідження харкотиння, газового складу крові, плевральної пункції тощо, заходи індивідуальної безпеки;
- асистування лікарів під час інструментальних обстежень геріатричного пацієнта (фіброbronхоскопії, рентгенографії, пікфлоуметрії, спірометрії тощо);
- спостереження за основними функціональними показниками організму, зокрема моніторування пікової швидкості видиху;
- виконання призначень лікаря;
- виконання всіх видів маніпуляцій;
- організація домашнього стаціонару: навчання пацієнта та його оточення спостереженню за основними функціональними показниками організму, дихальній гімнастиці (статичній, динамічній), само- та взаємодогляду, використанню небулайзером, спейсером, інгалятором тощо;
- надання долікарської допомоги вдома та невідкладної медичної допомоги в лікарні при задиханні, ядусі, легеневій кровотечі;
- підготовка пацієнта до проведення діагностичних процедур та взяття біологічного матеріалу для лабораторних досліджень (уреазного тесту, шлункового та дуоденального вмісту, калу на приховану кров тощо);
- асистування лікарів під час інструментальних обстежень геріатричного пацієнта (рентгенографії, ФГДС із біопсією, колоноскопії, УЗД органів черевної порожнини, інтрагастральної рН-метрії тощо);
- процедура встановлення зв'язку захворювання з умовами праці;
- організація домашнього стаціонару: навчання пацієнта та його оточення спостереженню за основними функціональними показниками організму, раціональному харчуванню, само- та взаємодогляду при нудоті та блюванні, закрепах, нетриманні калу, стомах;
- надання долікарської допомоги вдома та невідкладної в лікарні при кровотечі з органів травлення, пенетрації, перфорації, блюванні тощо;
- ведення медичної документації.

САМОСТІЙНА РОБОТА

1. Вікові фізіологічні зміни органів дихання.
2. Особливості бронхіту (гострого, хронічного), перебіг у похилому та старечому віці.
3. Визначення, етіологія, класифікація, клінічна картина, ускладнення, діагностика. Підходи до лікування, значення догляду. Профілактика.
4. Особливості перебігу пневмонії в літньому та старечому віці. Визначення, етіологія, класифікація, клінічна картина, ускладнення, діагностика. Підходи до лікування, значення догляду. Профілактика.
5. Особливості перебігу хронічних обструктивних захворювань легень у похилому та старечому віці. Визначення, етіологія, класифікація, клінічна картина, ускладнення, діагностика. Підходи до лікування, значення догляду. Профілактика.
6. Особливості перебігу раку легень у літньому та старечому віці. Визначення, етіологія, класифікація, клінічна картина, ускладнення, діагностика. Підходи до лікування, значення догляду. Профілактика.
7. Вікові фізіологічні зміни органів травлення.
8. Особливості гастритів в осіб літнього та старечого віку. Визначення, етіологія, класифікація. Діагностика, лікування, догляд. Профілактика ускладнень.
9. Особливості виразкової хвороби в літньому та старечому віці. Визначення, етіологія, класифікація. Діагностика, лікування, догляд. Профілактика ускладнень.
10. Особливості раку шлунка в літньому та старечому віці. Визначення, етіологія, класифікація. Діагностика, лікування, догляд. Профілактика ускладнень.
11. Особливості дивертикулярної, рефлюксогастроєзофагіальної хвороби в літньому та старечому віці. Визначення, етіологія, класифікація. Діагностика, лікування, догляд. Профілактика ускладнень.
12. Особливості жовчокам'яної хвороби в літньому та старечому віці. Визначення, етіологія, діагностика, лікування, догляд. Профілактика ускладнень.
13. Особливості шемічної хвороби кишок у літньому та старечому віці. Визначення, етіологія, класифікація. Діагностика, лікування, догляд. Профілактика ускладнень.
14. Особливості токсичного (медикаментозного) гепатиту, цирозу печінки в літньому та старечому віці. Визначення, етіологія, класифікація. Діагностика, лікування, догляд. Профілактика ускладнень.
15. Процедура встановлення зв'язку захворювання з умовами праці.

Тема 4. Особливості перебігу захворювань нирок і сечових шляхів та системи крові у пацієнтів літнього та старечого віку

ЛЕКЦІЯ

Вікові фізіологічні зміни, особливості захворювань нирок і сечових шляхів, їх перебіг у літньому та старечому віці. Запальні захворювання нирок (гломерулонефрит, пілонефрит). Пілонефрит, гломерулонефрит (гострий, хронічний), діабетична та медикаментозна нефропатія, нефротичний синдром. Урологічні захворювання у пацієнтів літнього та старечого віку (аденома, рак передміхурової залози). Визначення, етіологія, класифікація, діагностика лікування (фітотерапія як засіб тривалого лікування захворювань), профілактика. Значення рефлюксо-нефропатії, постійного сечового катетера для розвитку старечого пілонефриту та інфекції сечових шляхів. Хронічна ниркова недостатність у пацієнтів літнього віку.

Вікові фізіологічні зміни, особливості захворювань системи крові, їх перебіг у літньому та старечому віці. Анемії (залізо-, В₁₂-дефіцитні, гіпо- та апластична). Гемобластози. Мієлоїдні та лімфоїдні пухлини. Геморагічний синдром. Визначення, етіологія, класифікація, клінічна картина, діагностика, участь фельдшера у лікуванні та догляді, профілактиці.

НАВЧАЛЬНА ПРАКТИКА ПІД КЕРІВНИЦТВОМ ВИКЛАДАЧА

Обстеження пацієнтів із захворюваннями нирок і сечових шляхів. Підготовка пацієнтів до лабораторних досліджень (загального аналізу сечі, за методами Нечипоренка та Зимницького, бактеріологічного тощо), участь в інструментальних обстеженнях (оглядовій урентгенографії, УЗД нирок і передміхурової залози з визначенням залишкової сечі в міхурі, взяттям біоптату тощо). Організація домашнього стаціонару: навчання пацієнта та його оточення спостереженню за основними функціональними показниками організму (добовим діурезом, водним балансом, АТ тощо), само- та взаємодогляду в разі нетримання та затримки сечі.

Обстеження пацієнтів із захворюваннями системи крові (анеміями, мієлоїдними та лімфоїдними пухлинами, геморагічним синдромом). Підготовка пацієнтів до лабораторних та інструментальних обстежень, асистування лікарю під час стерильної пункції тощо. Догляд за пацієнтами, навчання їх та оточення само- та взаємодогляду.

Практичні навички:

- обстеження пацієнтів літнього та старечого віку із захворюваннями нирок і сечових шляхів та системи крові;
- підготовка пацієнтів до дослідження крові (загального клінічного та біохімічного досліджень, простатоспецифічного антигену сироватки), сечі (загального, за методами Нечипоренка, Зимницького та ін.);
- асистування лікарів під час інструментальних обстежень (стерильної пункції, оглядової урентгенографії, УЗД нирок і передміхурової залози з визначенням залишкової сечі в міхурі та взяття біоптату тощо);
- виконання призначень лікаря;
- виконання всіх видів маніпуляцій;
- організація домашнього стаціонару: навчання пацієнта та його оточення спостереженню за основними функціональними показниками організму (добовим діурезом, водним балансом, артеріальним тиском тощо), само- та взаємодогляду в разі нетримання та затримки сечі, раціональному харчуванню, профілактиці пролежнів;
- ведення медичної документації.

САМОСТІЙНА РОБОТА

1. Вікові фізіологічні зміни нирок і сечових шляхів.
2. Особливості гломерулонефриту, пілонефриту, їх перебіг у пацієнтів літнього та старечого віку. Визначення, етіологія, класифікація, діагностика, лікування, профілактика.
3. Діабетична та медикаментозна нефропатія, нефротичний синдром у пацієнтів літнього та старечого віку. Визначення, етіологія, діагностика, лікування, догляд, профілактика.
4. Урологічні захворювання у пацієнтів літнього та старечого віку (аденома, рак передміхурової залози). Визначення, етіологія, класифікація, діагностика, лікування, догляд, профілактика.
5. Хронічна ниркова недостатність у пацієнтів літнього віку. Визначення, етіологія, класифікація, клінічна картина, діагностика, лікування та догляд, профілактика.
6. Вікові фізіологічні зміни системи крові.
7. Особливості анемії (залізо-, В₁₂-дефіцитних, гіпо- та апластичної), їх перебіг у пацієнтів літнього та старечого віку. Визначення, етіологія, класифікація, клінічна картина, діагностика, лікування та догляд, профілактика.
8. Гемобластози. Мієлоїдні та лімфоїдні пухлини. Визначення, етіологія, класифікація, клінічна картина, діагностика, лікування та догляд, профілактика.
9. Геморагічний синдром. Визначення, етіологія, класифікація, клінічна картина, діагностика, лікування та догляд, профілактика.

Тема 5. Особливості перебігу захворювань ендокринної системи та опорно-рухового апарату у пацієнтів літнього та старечого віку

ЛЕКЦІЯ

Вікові фізіологічні зміни, особливості захворювань ендокринної системи, їх перебіг у літньому та старечому віці. Хвороби щитоподібної залози (гіпертиреоз, гіпотиреоз), цукровий діабет 2 типу: визначення, етіологія, класифікація, чинники ризику. Клінічна картина, ускладнення, діагностика, участь фельдшера у лікуванні та догляді, профілактиці. Основні ознаки та невідкладна допомога при комах (гіперлікемічний, гіполікемічний, гіперосмолярний, гіперлактатидемічний). Профілактика розвитку ускладнень (гострих і хронічних).

Фізіологічні зміни репродуктивної системи. Клімактеричний період у жінок і чоловіків. Роль фельдшера у профілактиці патологічної пременопаузи.

Вікові фізіологічні зміни, особливості захворювань опорно-рухового апарату, їх перебіг у літньому та старечому віці: остеохондроз, остеопороз, остеоартроз. Визначення, етіологія, класифікація, клінічна картина, діагностика (ультразвукова та рентгенологічна денситометрія, виявлення маркерів кісткового метаболізму), ускладнення, участь фельдшера у лікуванні та догляді, профілактиці.

НАВЧАЛЬНА ПРАКТИКА ПІД КЕРІВНИЦТВОМ ВИКЛАДАЧА

Обстеження пацієнтів із захворюваннями ендокринної системи (цукровим діабетом 2 типу, тиреотоксикозом, гіпотиреозом), з остеохондрозом, остеопорозом та остеоартрозом. Підготовка пацієнтів до сучасних методів діагностики (глюкометром, ультразвуковою та рентгенологічною денситометрією), виявлення маркерів кісткового метаболізму, артроскопії). Догляд за пацієнтами з діабетичною стопою, лежачими пацієнтами, нездатними до самообслуговування (перелом шийки стегнової кістки), схильних до падінь. Профілактика атонії кишківника, пневмонії, пролежнів. Роль фельдшера в медичній і соціальній реабілітації геріатричних пацієнтів з такою патологією. Навчання пацієнтів та їх оточення правилам раціонального харчування, інсулінотерапії, самостійним ходьбі, стоянню, використанню милицями, ходунками тощо. Профілактика патологічної пременопаузи, побутового травматизму.

Практичні навички:

- обстеження пацієнтів літнього та старечого віку із захворюваннями ендокринної системи, опорно-рухового апарату;

- підготовка пацієнтів до загального клінічного та біохімічного аналізів крові, глюкозотолерантного тесту, аналізу добової сечі на глюкозу, виявлення маркерів кісткового метаболізму;
- асистування лікарів під час інструментальних обстежень пацієнта (УЗД щитоподібної залози, внутрішніх органів, ультразвукової, рентгенологічної денситометрії);
- виконання призначень лікаря;
- виконання всіх видів маніпуляцій;
- організація домашнього стаціонару: навчання пацієнта та його оточення спостереженню за основними функціональними показниками організму, користуванню глюкометром, раціональному харчуванню, дозованому фізичному навантаженню, само- та взаємодогляду, зокрема при ангіопатіях, самостійним ходьбі, стоянню, користуванню милицями тощо;
- ведення медичної документації.

САМОСТІЙНА РОБОТА

1. Вікові фізіологічні зміни ендокринної системи.
2. Особливості цукрового діабету типу 2 у пацієнтів літнього та старечого віку. Визначення, етіологія, класифікація, чинники ризику. Клінічна картина, ускладнення, діагностика, лікування та догляд, профілактика.
3. Хвороби щитоподібної залози (гіпертиреоз, гіпотиреоз). Визначення, етіологія, класифікація, чинники ризику. Клінічна картина, ускладнення, діагностика, лікування та догляд, профілактика.
4. Основні ознаки та невідкладна допомога при комах (гіперглікемічній, гіпоглікемічній, гіперосмолярній, гіперлактатидемічній). Профілактика розвитку ускладнень (гострих і хронічних).
5. Фізіологічні зміни репродуктивної системи. Клімактеричний період у жінок і чоловіків.
6. Профілактика патологічної пременопаузи.
7. Вікові фізіологічні зміни опорно-рухового апарату.
8. Особливості остеохондрозу, перебіг його у пацієнтів літнього та старечого віку. Визначення, етіологія, класифікація, клінічна картина, діагностика, ускладнення, лікування та догляд, профілактика.
9. Особливості остеопорозу, перебіг його у пацієнтів літнього та старечого віку. Визначення, етіологія, класифікація, клінічна картина, діагностика, ускладнення, лікування та догляд, профілактика.
10. Особливості остеоартрозу, перебіг його у пацієнтів літнього та старечого віку. Визначення, етіологія, класифікація, клінічна картина, діагностика, ускладнення, лікування та догляд, профілактика.

Тема 6. Особливості перебігу захворювань нервової системи, розладів психіки, порушення органів зору, слуху, шкіри у пацієнтів літнього та старечого віку

НАВЧАЛЬНА ПРАКТИКА ПІД КЕРІВНИЦТВОМ ВИКЛАДАЧА

Правила експлуатації та охорони праці у психоневрологічних і психіатричних лікарнях (відділеннях). Обстеження пацієнтів літнього та старечого віку із захворюваннями нервової системи (судинними захворюваннями мозку, хворобою Паркінсона) та порушеннями психіки (психозами літнього віку, хворобою Альцгеймера), органів зору (старечим вивертанням і завертанням повік, атонією слезових шляхів, катарактою, глаукомою), слуху (старечою приглухуватістю, порушеннями рівноваги), шкіри (старечою кератою, шкірним рогом, базаліою, меланою, плоскоклітинним раком шкіри, гемангіою). Визначення їх психоневрологічного стану, адекватності виконання лікарських призначень.

Обстеження та діагностика захворювань органів зору, слуху, шкіри.

Догляд за пацієнтами літнього та старечого віку із захворюваннями нервової системи, розладами психіки та порушеннями органів зору, слуху, шкіри. Роль фельдшера в медичній і соціальній реабілітації геріатричних пацієнтів з такою патологією.

Практичні навички:

- обстеження пацієнтів літнього та старечого віку із захворюваннями психоневрологічної сфери, органів зору, слуху, шкіри;
- визначення психоневрологічного стану пацієнта літнього та старечого віку, адекватності виконання ним лікувальних призначень;
- виконання призначень лікаря;
- виконання всіх видів маніпуляцій;
- вимірювання внутрішньоочного тиску;
- асистування лікарю при аудіометрії;
- догляд за шкірою у пацієнтів, які тривалий час перебувають на ліжковому режимі.

САМОСТІЙНА РОБОТА

1. Правила експлуатації та охорони праці у психоневрологічних та психіатричних лікарнях (відділеннях).
2. Особливості перебігу захворювань нервової системи у пацієнтів літнього та старечого віку (судинних захворювань мозку, хвороби Паркінсона).
3. Порушення психіки у пацієнтів літнього та старечого віку (психози літнього віку, хвороба Альцгеймера).
4. Особливості перебігу захворювань органів зору (старече вивертання та завертання повік, атонія слезових шляхів, катаракта, глаукома). Діагностика. Лікування. Догляд. Медична і соціальна реабілітація геріатричних пацієнтів з такою патологією.
5. Особливості перебігу захворювань органу слуху (стареча приглухуватість, порушення рівноваги). Діагностика. Лікування. Догляд. Медична і соціальна реабілітація геріатричних пацієнтів з такою патологією.
6. Особливості перебігу захворювань шкіри (стареча кератома, шкірний ріг, базаліома, меланома, плоскоклітинний рак шкіри, гемангіома). Визначення їх психоневрологічного стану, адекватності виконання лікарських призначень.

Тема 7. Основи охорони праці. Охорона праці в геріатричних закладах

САМОСТІЙНА РОБОТА

1. Вимоги пожежної безпеки до територій, будівель, приміщень у лікувально-профілактичних закладах геріатричного типу.
2. Інструктажі з питань охорони праці, їх значення для безпечного лікарняного середовища.
3. Заходи безпеки під час експлуатації електроприладів. Пожежна безпека.
4. Правила експлуатації та охорони праці у психоневрологічних і психіатричних лікарнях (відділеннях).
5. Процедура встановлення зв'язку захворювання з умовами праці.
6. Використання індивідуальних засобів захисту медичного працівника в геріатричних закладах.

САМОСТІЙНА РОБОТА

1. Розвиток геронтології як науки, її завдання. Внесок відомих вчених, зокрема українських, у розвиток геронтології.
2. Основні розділи геронтології.
3. Теорії довігліття. Види старіння (природне, або фізіологічне), сповільнене (ретардоване), патологічне (прискорене), передчасне (прогерія).
4. Видова та індивідуальна тривалість життя людини. Класифікація ВООЗ вікових періодів життя людини.
5. Механізми старіння. Чинники ризику передчасного старіння. Критерії передчасного старіння.
6. Календарний і біологічний вік людини, їх показники для визначення швидкості старіння. Профілактика прискореного старіння.
7. Соціальна геронтологія. Принципи ООН щодо людей літнього віку.
8. Нормативні документи щодо розроблення державних стратегій розвитку системи геріатричної допомоги населенню.
9. Геріатрія як самостійна клінічна наука, її завдання.
10. Паліативна допомога. Форми організації геріатричної та паліативної допомоги пацієнтам літнього та старечого віку.
11. Вимоги пожежної безпеки до територій, будівель, приміщень у лікувально-профілактичних закладах.
12. Інструктажі з питань охорони праці, їх значення для безпечного лікарняного середовища.
13. Особливості догляду за пацієнтами літнього та старечого віку, безнадійно хворими.
14. Вікові фізіологічні зміни серцево-судинної системи.
15. Артеріальна гіпертензія (первинна, або есенціальна, і вторинна, або симптоматична) в літньому та старечому віці. Особливості перебігу, діагностики, лікування (принципи гіпотензивної терапії).
16. Ускладнення артеріальних гіпертензій у літньому та старечому віці. Профілактика ускладнень. Підходи до зниження АТ при кризах: гіпертонічному (неускладненому та ускладненому енцефало-, кардіопатією), гіпоангіотензивному.
17. Аритмії. Визначення, етіологія, класифікація.
18. Класифікація протиааритмічних засобів.
19. Атеросклероз, чинники ризику, профілактика у пацієнтів літнього та старечого віку.
20. Шемічна хвороба серця в літньому та старечому віці. Визначення, класифікація.
21. Особливості перебігу, нападу стенокардії (еквіваленти нападу), інфаркту міокарда.
22. Недостатність кровообігу в літньому та старечому віці. Визначення, класифікація. Особливості перебігу хронічної недостатності кровообігу. Діагностика, лікування.
23. Медикаментозне лікування ішемічної хвороби серця, недостатності кровообігу та супутньої патології в літньому та старечому віці.
24. Особливості догляду і надання долікарської та невідкладної допомоги пацієнтам літнього та старечого віку з гіпертензивним кризом, гострим набряком легень/серцевою астмою. Профілактика ускладнень.
25. Особливості догляду та надання долікарської та невідкладної допомоги пацієнтам літнього та старечого віку при раптовій смерті, за підозри на інфаркт міокарда, кардіогенному шоку. Профілактика ускладнень.
26. Заходи безпеки під час експлуатації електроприладів. Пожежна безпека.
27. Вікові фізіологічні зміни органів дихання.
28. Особливості бронхіту (гострого, хронічного), перебіг у літньому та старечому віці. Визначення, етіологія, класифікація, клінічна картина, ускладнення, діагностика. Підходи до лікування, значення догляду. Профілактика.

29. Особливості перебігу пневмонії в літньому та старечому віці. Визначення, етіологія, класифікація, клінічна картина, ускладнення, діагностика. Підходи до лікування, значення догляду. Профілактика.
30. Особливості перебігу хронічних обструктивних захворювань легень у літньому та старечому віці. Визначення, етіологія, класифікація, клінічна картина, ускладнення, діагностика. Підходи до лікування, значення догляду. Профілактика.
31. Особливості перебігу раку легень у літньому та старечому віці. Визначення, етіологія, класифікація, клінічна картина, ускладнення, діагностика. Підходи до лікування, значення догляду. Профілактика.
32. Вікові фізіологічні зміни органів травлення.
33. Особливості гастритів у літньому та старечому віці. Визначення, етіологія, класифікація. Діагностика, лікування, догляд. Профілактика ускладнень.
34. Особливості виразкової хвороби в літньому та старечому віці. Визначення, етіологія, класифікація. Діагностика, лікування, догляд. Профілактика ускладнень.
35. Особливості раку шлунка в літньому та старечому віці. Визначення, етіологія, класифікація. Діагностика, лікування, догляд. Профілактика ускладнень.
36. Особливості дивертикулярної, рефлюксгастроєзофагальної хвороби в літньому та старечому віці. Визначення, етіологія, класифікація. Діагностика, лікування, догляд. Профілактика ускладнень.
37. Особливості жовчокам'яної хвороби в літньому та старечому віці. Визначення, етіологія, діагностика, лікування, догляд. Профілактика ускладнень.
38. Особливості ішемічної хвороби кишок у літньому та старечому віці. Визначення, етіологія, класифікація. Діагностика, лікування, догляд. Профілактика ускладнень.
39. Особливості токсичного (медикаментозного) гепатиту, цирозу печінки в літньому та старечому віці. Визначення, етіологія, класифікація. Діагностика, лікування, догляд. Профілактика ускладнень.
40. Процедура встановлення зв'язку захворювання з умовами праці.
41. Вікові фізіологічні зміни нирок і сечових шляхів.
42. Особливості гломерулонефриту, пієлонефриту їх перебіг у літньому та старечому віці. Визначення, етіологія, класифікація, діагностика лікування, профілактика.
43. Діабетична та медикаментозна нефропатія, нефротичний синдром у пацієнтів літнього та старечого віку. Визначення, етіологія, діагностика лікування, догляд, профілактика.
44. Урологічні захворювання у пацієнтів літнього та старечого віку (аденома, рак передміхурової залози). Визначення, етіологія, класифікація, діагностика лікування, догляд, профілактика.
45. Хронічна ниркова недостатність у пацієнтів літнього віку. Визначення, етіологія, класифікація, клінічна картина, діагностика, лікування та догляд, профілактика.
46. Вікові фізіологічні зміни системи крові.
47. Особливості анемії (залізо, В₁₂-дефіцитної, гіпо- та апластичної), її перебіг у літньому та старечому віці. Визначення, етіологія, класифікація, клінічна картина, діагностика, лікування та догляд, профілактика.
48. Гемобластози. Мієлоїдні та лімфоїдні пухлини. Визначення, етіологія, класифікація, клінічна картина, діагностика, лікування та догляд, профілактика.
49. Геморагічний синдром. Визначення, етіологія, класифікація, клінічна картина, діагностика, лікування та догляд, профілактика.
50. Вікові фізіологічні зміни ендокринної системи.
51. Особливості цукрового діабету типу 2 в літньому та старечому віці. Визначення, етіологія, класифікація, чинники ризику. Клінічна картина, ускладнення, діагностика, лікування та догляд, профілактика.
52. Хвороби щитоподібної залози (гіпертиреоз, гіпотиреоз). Визначення, етіологія, класифікація, чинники ризику. Клінічна картина, ускладнення, діагностика, лікування та догляд, профілактика.
53. Основні ознаки та невідкладна допомога при комі (гіперглікемічній, гіпоглікемічній, гіперосмолярній, гіперлактатцидемічній). Профілактика розвитку ускладнень (гострих і хронічних).
54. Фізіологічні зміни репродуктивної системи. Клімактеричний період у жінок і чоловіків. Профілактика патологічної менопаузи.
55. Вікові фізіологічні зміни опорно-рухового апарату.
56. Особливості остеохондрозу, перебіг у літньому та старечому віці. Визначення, етіологія, класифікація, клінічна картина, діагностика, ускладнення, лікування та догляд, профілактика.
57. Особливості остеопорозу, перебіг у літньому та старечому віці. Визначення, етіологія, класифікація, клінічна картина, діагностика, ускладнення, лікування та догляд, профілактика.
58. Особливості остеоартрозу, перебіг у літньому та старечому віці. Визначення, етіологія, класифікація, клінічна картина, діагностика, ускладнення, лікування та догляд, профілактика.
59. Правила експлуатації та охорони праці у психоневрологічних і психіатричних лікарнях (відділеннях).
60. Особливості перебігу захворювань нервової системи у пацієнтів літнього та старечого віку (судинних захворювань мозку, хвороби Паркінсона).
61. Порушення психіки у пацієнтів літнього та старечого віку (психози літнього віку, хвороба Альцгеймера).
62. Особливості перебігу захворювань органів зору (старече вивертання та заворотання повік, атонія сльозових шляхів, катаракта, глаукома). Діагностика. Лікування. Догляд. Медична і соціальна реабілітація геріатричних пацієнтів з такою патологією.
63. Особливості перебігу захворювань органу слуху (стареча приглухуватість, порушення рівноваги). Діагностика. Лікування. Догляд. Медична і соціальна реабілітація геріатричних пацієнтів з такою патологією.
64. Особливості перебігу захворювань шкіри (стареча кератома, шкірний ріг, базаліома, меланома, плоскоклітинний рак шкіри, гемангіома). Визначення їх психоневрологічного стану, адекватності лікувальних призначень.

ПЕРЕЛІК ПРАКТИЧНИХ НАВИЧОК

1. Проводити обстеження (суб'єктивне, об'єктивне) пацієнтів літнього та старечого віку при різних захворюваннях органів і систем.
2. Вимірювати артеріальний тиск і проводити його моніторування. Оцінювати отримані показники.
3. Підраховувати частоту дихання та серцевих скорочень. Оцінювати отримані показники.
4. Організувати домашній стаціонар, здійснювати спостереження та моніторування стану геріатричного пацієнта вдома.
5. Організувати та забезпечувати правильне вживання ліків геріатричним пацієнтом.
6. Готувати пацієнта до взяття біологічного матеріалу для лабораторних досліджень.
7. Готувати пацієнта до функціональних та інструментальних методів обстеження (рентгенологічних, комп'ютерної томографії, ендоскопічних, УЗД, ЕКГ з навантаженням тощо).
8. Дотримуватися правил електробезпеки.
9. Володіти навичками виконання всіх видів маніпуляцій, передбачених для фаху "Лікувальна справа". Володіти знаннями щодо процедури встановлення зв'язку захворювання з умовами праці.
10. Створювати безпечне лікарняне середовище для пацієнтів літнього віку.
11. Оволодіти правилами користування глюкометром, небулайзером, пікфлоуметром, дозованим інгалятором.
12. Складати добовий раціон дієтичного харчування.
13. Доглядати за пацієнтами, які довго перебувають на ліжковому режимі.
14. Проводити профілактику пролежнів.
15. Надавати долікарську та невідкладну медичну допомогу при кризах (гіпертонічному, гіпоангіотензивному), ортостатичному колапсі, нападі стенокардії, інфаркті міокарда, аритмії, раптовій зупинці серця, набряку легень, серцевій астмі, задихці, ядусі, кровотечах із легень та органів травлення тощо.
16. Забезпечувати лікувально-охоронний і санітарно-протиепідемічний режим в лікувально-профілактичних закладах, закладах колективної форми надання геріатричної допомоги людям літнього віку.
17. Заповнювати медичну документацію, журнал реєстрації інструктажів з охорони праці.

ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДО СЕМЕСТРОВОГО КОНТРОЛЮ

1. Геронтологія як наука, її завдання, розділи.
2. Біологія старіння: визначення, види (природне, або фізіологічне), сповільнене (ретардоване), патологічне (прискорене), передчасне (прогерія) у дітей і дорослих, механізми старіння.
3. Поняття "старість" і "старіння", "вітаукта".
4. Класифікація ВООЗ вікових періодів життя людини. Механізми старіння.
5. Чинники ризику передчасного старіння, його критерії. Календарний і біологічний вік людини, їх показники для визначення швидкості старіння. Профілактика прискореного старіння.
6. Соціальна геронтологія. Принципи ООН щодо людей літнього віку.
7. Організація геріатричної допомоги в Україні. Лікувально-профілактичні заклади геріатричного типу.
8. Геріатрія. Визначення. Організація геріатричної допомоги в Україні.
9. Особливості перебігу хвороб у старечому віці.
10. Метаболізм ліків та особливості фармакотерапії в організмі, що старіє.
11. Геропротекторні засоби, їх застосування.
12. Суб'єктивне обстеження пацієнтів похилого та старечого віку. Особливості спілкування медичного персоналу і пацієнтів літнього та старечого віку.
13. Методика об'єктивного обстеження геріатричного пацієнта з урахуванням вікових фізіологічних змін.
14. Особливості організації геріатричного догляду за пацієнтами літнього та старечого віку, які довго перебувають на ліжковому режимі, та безнадійно хворими.
15. Вікові зміни серцево-судинної системи та формування захворювань на тлі інволютивних змін.
16. Артеріальна гіпертензія в літньому та старечому віці. Визначення, етіологія, класифікація, клінічна картина, діагностика, лікування. Значення добового моніторування артеріального тиску.
17. Кризи при артеріальній гіпертензії (гіпертензивній, гіпоангіотензивній). Перша долікарська та невідкладна медична допомога.
18. Симптоматична артеріальна гіпертензія. Класифікація. Участь фельдшера у медикаментозному лікуванні. Принципи гіпотензивної терапії.
19. Атеросклероз, ішемічна хвороба серця в літньому та старечому віці. Особливості клінічних проявів стенокардії (клінічні еквіваленти нападу), інфаркту міокарда при супутній патології в літньому та старечому віці (артеріальна гіпертензія, цукровий діабет тощо). Діагностика, надання допомоги на догоспітальному етапі.

20. Хронічна недостатність кровообігу в пацієнтів літнього та старечого віку. Обстеження та діагностика. Участь у лікуванні. Профілактика.
21. Аритмії в літньому та старечому віці (миготлива, екстрасистолія, блокади тощо). Визначення, етіологія, класифікація. Перша долікарська та невідкладна медична допомога на догоспітальному етапі. Участь фельдшера у медикаментозному лікуванні. Класифікація антиаритмічних засобів.
22. Ускладнення у пацієнтів із патологією серцево-судинної системи, пов'язані з тривалим вживанням ліків (серцевих глікозидів, інгібіторів АПФ, сечогінних, вазодилаторів, антагоністів кальцію тощо) та супутньою патологією.
23. Вікові зміни органів дихання та формування захворювань на тлі інволютивних змін.
24. Пневмонія, бронхіт, ХОЗЛ. Визначення, етіологія, класифікація. Діагностика. Переваги лікування вдома (домашні стаціонари), показання до госпіталізації.
25. Рак легень у літньому та старечому віці. Визначення, етіологія, класифікація, ранні ознаки, клінічна картина. Діагностика, лікування, профілактика. Значення паліативної допомоги.
26. Ускладнення у пацієнтів літнього віку з патологією органів дихання, пов'язані з тривалим вживанням ліків (антибіотиків, сульфаніламідів тощо) та супутньою патологією.
27. Вікові зміни системи травлення та формування захворювань на тлі інволютивних змін.
28. Гастрит (гострий та хронічний типу А, В, С), рак шлунка. Особливості клінічних проявів, перебігу в літньому та старечому віці. Участь фельдшера в медикаментозному лікуванні, значення паліативного лікування. Профілактика.
29. Виразкова хвороба ("застаріла", "стара", "стареча"). Особливості клінічних проявів, перебігу в літньому та старечому віці. Обстеження пацієнтів, участь у лікуванні. Профілактика.
30. Рефлюксогастрозофагальна хвороба. Особливості клінічних проявів, перебігу в літньому та старечому віці. Обстеження пацієнтів, участь у лікуванні. Профілактика.
31. Шемічна хвороба кишок. Особливості клінічних проявів, перебігу в літньому та старечому віці. Обстеження пацієнтів, участь у лікуванні. Профілактика.
32. Жовчокам'яна хвороба, токсичний гепатит (медикаментозний), цироз. Особливості клінічних проявів, перебігу. Діагностика. Лікування, профілактика.
33. Дивертикулярна хвороба кишок у літньому та старечому віці. Особливості клінічних проявів, перебігу в літньому та старечому віці. Обстеження пацієнтів, участь у лікуванні. Профілактика.
34. Закрепи в літньому та старечому віці. Визначення, етіологія, класифікація, клінічні прояви. Лікування.
35. Нетримання калу (енкопрез, інконтиненція). Причини. Лікування, особливості догляду у пацієнтів літнього та старечого віку.
36. Вікові особливості нирок і сечових шляхів та формування захворювань на тлі інволютивних змін.
37. Особливості перебігу старечого хронічного пієлонефриту.
38. Особливості гострого пієлонефриту. Значення рефлюкс-нефропатії. Основні принципи лікування.
39. Гломерулонефрит у літньому та старечому віці, діабетична нефропатія.
40. Нефротичний синдром. Визначення, етіологія, класифікація. Клінічна картина, діагностика. Сучасні підходи до лікування та профілактики.
41. Уявлення про інфекцію сечових шляхів (СШ). Визначення, етіологія, класифікація. Діагностика, догляд. Участь фельдшера в медикаментозному лікуванні. Фітотерапія як засіб тривалого лікування.
42. Доброякісна гіперплазія, рак передміхурової залози в старечому віці. Прояви. Лікування, профілактика.
43. Нетримання та затримка сечі. Причини, клінічні прояви. Сучасні підходи до лікування. Значення догляду.
44. Вікові зміни системи крові, виникнення захворювань на тлі інволютивних змін.
45. Етіологія, клінічні прояви, діагностика анемії (залізодефіцитна анемія, В₁₂-фолієво-дефіцитна, гіпо- та апластична анемії). Лікування, профілактика.
46. Гемобластози. Мієлоїдні та лімфоїдні пухлини в літньому та старечому віці. Діагностика, лікування, профілактика.
47. Особливості геморагічного синдрому в літньому та старечому віці.
48. Вікові зміни ендокринної системи та формування захворювань на тлі інволютивних змін.
49. Цукровий діабет типу 2 в літньому та старечому віці. Визначення, етіологія, класифікація, чинники ризику. Діагностика. Підготовка пацієнтів до лабораторних та інструментальних досліджень, догляд при діабетичних мікро- і макроангіопатіях. Принципи лікування, участь фельдшера в медикаментозному лікуванні, дієтотерапії.
50. Ускладнення цукрового діабету типу 2: розвиток, перебіг, особливості надання допомоги при гіперглікемічній, гіпоглікемічній комі.
51. Уявлення про гіперсморлярну, гіперлактагемічну кому в літньому та старечому віці.
52. Хвороби щитоподібної залози. Етіологія, клінічні прояви, діагностика, лікування, профілактика.
53. Вікові зміни нервової системи та психіки і формування захворювань на тлі інволютивних змін.
54. Судинні захворювання головного мозку (гострі, хронічні) у пацієнтів літнього та старечого віку. Особливості перебігу та догляду.
55. Хвороба Паркінсона. Визначення, етіологія, класифікація, клінічна картина, діагностика, лікування, догляд, профілактика.
56. Розлади психіки (психози, хвороба Альцгеймера) у пацієнтів літнього та старечого віку. Особливості перебігу та догляду.
57. Порушення сну. Причини. Догляд.
58. Депресії в літньому та старечому віці. Причини. Догляд.
59. Вікові зміни опорно-рухового апарату та формування захворювань на тлі інволютивних змін.
60. Остеопороз, остеoarтроз. Чинники ризику. Класифікація, клінічні прояви, перебіг, прогноз, діагностика. Підходи до лікування, догляд за пацієнтами із переломом шийки стегнової кістки. Профілактика.
61. Клінічні прояви, перебіг, прогноз старечої катаракти, глаукоми. Підходи до лікування. Профілактика.
62. Ускладнення у пацієнтів з патологією опорно-рухового апарату, пов'язані з тривалим вживанням ліків і супутньою патологією.
63. Вікові зміни органа зору та виникнення захворювань на тлі інволютивних змін.
64. Клінічні прояви при старечому вивертанні, завертанні повік, атонії слезових шляхів. Підходи до лікування. Профілактика.
65. Вікові зміни органу слуху та формування захворювань на тлі інволютивних змін.
66. Клінічні прояви та діагностика при віковій приглухуватості, вестибулярних порушеннях в старості. Профілактика падінв.
67. Вікові зміни шкіри та формування захворювань на тлі інволютивних змін.
68. Доброякісні (папілома, стареча кератома, шкірний ріг, гемангіома) та злоякісні (базаліома, меланома тощо) пухлини шкіри в літньому та старечому віці. Клінічна картина, лікування, профілактика.

ЛІТЕРАТУРА

Основна

- Дворецкий Л.И., Лазебник Л.Б. Справочник по диагностике и лечению заболеваний у пожилых. — М.: Новая волна Оникс, 2000. — 543 с.
- Міжнародний благодійний фонд Карітас України. Лікування пролежнів. Поради для пацієнтів та опікунів: пер. із англ. — Львів: Підприємство Львів Стрім, 2002. — 32 с.
- Тарасюк В.С., Кучанська Г.Б. Медсестринство в геронтології і гериатрії: підручник. — К.: Медицина, 2010. — 624 с.
- Усиченко І.Г., Паренко А.В., Мисяк С.А. Основи догляду в домашніх умовах: навч. посіб. — Тернопіль: Укрмедкнига, 2000. — 378 с.
- Шатило В.Й., Яворський П.В. Паліативна медицина: підручник. — К.: Медицина, 2010. — 200с.
- Шегедин М.Б., Джулай Л.Л., Сmacher І.С. Медсестринство в геронтології та гериатрії. — К.: Медицина, 2008. — 23 с.
- Щуліпенко І.М. Загальний та спеціальний догляд за хворими з основами валеології: навч. посіб. — К.: Київ, 1998. — 384 с.

Додаткова

- Березовська І. Шемічна хвороба серця. Причини, діагностика, профілактика, лікування: навч. посіб. — Львів: Б. в., 2004. — 20 с.
- Білинський Б.Т., Стернова Ю.М., Шпарин Я.В. Онкологія: підручник. — К.: Здоров'я, 2004. — С. 427—429, 453—460.
- Воложин А.И., Осанов В.С. Остеопороз: учеб. пособие. — М.: Практическая медицина, 2005. — 232 с.
- Демченко О.К. Медсестринство в терапії: навч. посіб. — К.: Здоров'я, 2002. — 336 с.
- Драчева З.И., Блейхер В.М., Крук И.В. Нервные и психические болезни: учеб. пособие. — К.: Вища шк., 1986. — С. 121—136, 319—333.
- Коржучко О.В., Шатило В.Б., Ярошенко Ю.Т. Передчасне старіння. Бібліотечка практикуючого лікаря. — К.: ТОВ ДСТ Лтд, 2003. — 53 с.
- Корнонішко О.М. Медсестринство в офтальмології: навч. посіб. — К.: Здоров'я, 2003. — С. 67—89.
- Кузнецов В.В. Морфологические изменения мозга у больных пожилого возраста, перенесших ишемический инсульт // Проблемы старения и долголетия. — 2004. — № 4. — С. 517—524.
- Мостовой Ю.М. Сучасні класифікації та стандарти лікування розповсюджених захворювань внутрішніх органів: довідник-посіб. — Вінниця: ДП ДКФ, 2006. — 480 с.
- Середюк Н.М. Внутрішня медицина. Терапія: підручник. — К.: Медицина, 2006. — 686 с.
- Тарасюк В.С., Кучанська Г.Б. Охорона праці в лікувально-профілактичних закладах. Безпека життєдіяльності: підручник. — К.: Медицина, 2010. — 488 с.
- Товариство Червоного Хреста. Науково-інформаційний центр Адаптація. Міжнародна організація Жіноча Громада // Довідник патронажної медичної сестри. — К., 2005. — С. 10—57.
- Фещенко Ю.І. Негоспітальна пневмонія у дорослих. Методичні рекомендації. — К.: Б. в., 2003. — 34 с.
- Ярош О.А. Нервові хвороби: підручник. — К.: Вища шк., 1993. — С. 210—242, 459—460.